

JURIDINIAI IR PRAKTINIAI PATARIMAI

Juodraštis 2009

faktais, o ne pilti iš tuščio į kiaurą. Pateik skundą dėl jo galimai neteisėtų veiksmų.

8. Teisė apskųsti policininkų veiksmus ir reikalauti žalos atlyginimo. (BPK 21 str. 4 d.)

8.1 Jeigu policininkas šovė į tave gumine kulka, užpuolė ir sumušė, sudaužė tavo mobilųjį telefoną, suplėšė tavo rūbus arba panaudojo prieš tave elektrošoką iš sadistinių sumetimų arba turėdamas psichinių sutrikimų, būtinai parašyk pareiškimą su prašymu surasti jį ir iškelti jam baudžiamąją bylą (BPK 166 str. 1 d. 1 p.).

8.2. Pagal BPK 62 str. neteisėtus ikiteisminio tyrimo pareigūno veiksmus turi teisę skųsti prokurorui. Skųstis galima žodžiu. Tokiu atveju prokuroras surašo protokolą dėl neteisėtų pareigūno veiksmų ir jūs jį pasirašote. Jeigu prokuroras atsisako priimti skundą, jį nagrinėti arba tenkinti, reikia skųstis aukštesniajam prokurorui.

8.3. Pagal BPK 63 str. aukštesniojo prokuroro atsisakymas priimti skundą, jį nagrinėti ir tenkinti skundžiamas ikiteisminio tyrimo teisėjui.

8.4. Atkreipk dėmesį: skundą reikia teikti kol dar nepasibaigė ikiteisminis tyrimas (BPK 64 str. 1 d.).

8.5. Prokuroras arba ikiteisminio tyrimo teisėjas privalo išnagrinėti skundą per penkias dienas (BPK 64 str. 2 d.).

8.6. Neteisingą laikiną sulaikymą baudžiamojoje byloje galima skųsti apylinkės teismui (BPK 44 str. 3 ir 4 d.). Kaip nukentėjusiam nuo policijos veiksmų, BPK 44 str. 10 d. garantuoja tau nemokamą teisinę pagalbą. Kol kas kubilius-masiulis-konservai ir liberiai dar nepanaikino šios teisės.

8.7. Nemotyvuotą arba klaidingai motyvuotą administracinį sulaikymą reikia skųsti apylinkės teismui (ATPK 271 str.).

9. Ko geriau nedaryti ir kaip elgtis. JAV Aukščiausiojo Teismo teisėjas Oliveris Holmesas, teisinio realizmo teoretikas, pasakytų tokius teiginius:

9.1. Neorganizuok nesankcionuotų mitingų palikdamas pėdsakus. Nesankcionuoti mitingai turi prasidėti ir vykti stichiškai bei spontaniškai. Nepažinok organizatorių.

9.2. Nedalyvauk nesankcionuotuose mitinguose. Eik pro šalį, rūkyk tenai, paskirk ten pasimatymą su mergina, eik į kioską, eik į biblioteką, eik pavalgyti, paieškok ten savo pamestos pirštinės. Gali eiti į Seimą pateikti prašymą, gali eiti į Seimą paprašyti susitikti su Valinsku įstatymų nustatyta tvarka. Nežinok, kokia proga vyksta

Vadovaukitės sveika nuovoka. Kas geriau, spręskite pagal aplinkybes – konfliktuoti su policija ar apsimesti nekaltu (-a) berniuku/mergaite. Mūsų nuomone, pats geriausias sprendimas slypi kažkur per vidurį. Jums reikia tik protingai juo pasinaudoti. Nedemonstruokite perdėto principingumo, tačiau nebūkite ir mazgotė – tvirtai reikalaukite jums priklausančių teisių! Ir tepadedą jums geroji protestuojančios minios dvasia!

PROTESTUOTOJO ATMINTINĖ

Ateidamas į mitingą turėk asmens dokumentą, pilnai pakrautą mobilųjį telefoną ir pakankamai pinigų sąskaitoje. Neprarask ryšio su draugais. Susipažink ir bendrauk su kitais mitinguotojais – jie potencialiai gali tapti tavo liudytojais. Ypač su merginomis – jų paprastai nesulaiko ir teisėjai jomis tiki.

Jeigu tave sulaikė mitingo metu:

1. Teisėtas sulaikymas. Policininkas savo iniciatyva gali sulaikyti asmenį tik jį užklupęs nusikalstamos veikos padarymo vietoje ar tuoj pat po nusikalstamos veikos padarymo. Kitais IŠIMTINIAIS atvejais jam reikalingas atitinkamas prokuroro ar ikiteisminio tyrimo pareigūno nutarimas (Baudžiamojo proceso kodekso [toliau – BPK] 140 str. 1 ir 2 d.). Jeigu tu ramiai išėjai iš mitingo, vykusio, pvz., prie Seimo, ir esi, tarkim, Lukiškių aikštėje – policininkas be tokio nutarimo neturi teisės tavęs sulaikyti. Atkreipk dėmesį, kad priešintis policijai negalima, tačiau labai patartina skųsti jos neteisėtus veiksmus.

2. Ką daryti, jeigu sulaikė tavo draugą? Atmink: padėti privalai ne tik savo draugui, bet ir visiškai nepažįstamam žmogui, kuris sulaikytas už kovą prieš valdžią ir neteisėtus policijos veiksmus. Pradėk šaukti, kad „mentai už nieką sulaiko žmogų“, „mentai už nieką muša žmogų“, „už ką tu jį sulaikai – paleisk“, „mentas-nusikaltėlis, mentas-sadistas“, „gėda“, „kas galėtų paliudyti, kad žmogų sulaikė už nieką“ ir pan. Paprastai per mitingą žmonės lengvai sutinka duoti parodymus prieš policiją. Užsirašyk jų vardus ir telefonus. Dar geriau, jeigu vienas draugas iš karto nuvažiuotų į komisariatą kaip liudytojas ir paliudytų, kad sulaikytasis nieko nedarė, o mentas jį sulaikė nieko neaiškindamas, kad mentas jį sadistiškai mušė ir viešai įžeidinėjo

Lietuvos žmonės, atėję į mitingą, piketą arba demonstraciją, dažnai nežino elementariausių žmogaus teisių. Šiuo nežinojimu pasinaudoja policija, neteisėtai „pakuojanti“ protestuotojus, viršydama savo įgaliojimus ir grubiai pažeidinėdama žmogaus teises. Lietuvoje pareigūnai mėgsta pažeidinėti žmonių teises. Paprasčiausias pavyzdys: policininkas sulaiko žmogų per demonstraciją, nepasako tokio elgesio priežasčių arba sumurma, kad šis sulaikytas dėl to, jog dalyvavo protesto akcijoje. Bet juk tai absurdiška.

Brošiūra „Demonstranto ABC. Juridiniai ir praktiniai patarimai“ skirta visiems aktyvistams, kurie nori jaustis saugesni mitingų, demonstracijų ir piketų metu. Brošiūros turinys atspindi Lietuvos įstatymų specifiką ir bendrą aktyvizmo situaciją šalyje, tačiau joje pateikti patarimai gali būti naudingi ne tik per mitingus, bet ir kasdienybėje. Sudarydami šį patarimų rinkinį, mes nesistengėme išsamiai atsakyti į visus juridinius bei psichologinius bendravimo su policijos atstovais klausimus. Aktyvisto gyvenimas itin įvairus ir permainingas, o visų juridinių subtilybių nežino nė vienas pasaulio juristas. Norėjome jums suteikti tik bendro pobūdžio rekomendacijas, kaip elgtis priverstinio bendravimo su policija metu, kad patirti nuostoliai ir žala būtų kuo mažesni.

Atminkite, kad pagrindinis mūsų ginklas – tai ori laikysena ir savigarbos jausmas, kurį mums suteikia žinojimas, kad turime pačių įvairiausių teisių. Įstatymų galite ir negerbti, bet turite reikalauti, kad jų nepriekaištingai laikytųsi patys policininkai – tokia bendravimo su jais nuostata visada pasiteisina. Mūsų šalyje daugiau nei 50 proc. sėkmės priklauso nuo gerų santykių tarp teisėsaugos organų atstovo ir sulaikytojo (įtariamojo, kaltinamojo), todėl galite panaudoti psichologinio poveikio priemones ir pamėginti uniformuotose būtybėse pažadinti žmogų. Sūnų iš policijos nuovados dažnai greičiau ištraukia apsiverkusi mama, o ne labiausiai patyręs advokatas.

Atminkite, kad pati policija praktiškai niekada nesilaiko kiekvienos įstatymų raidės – įstatymų daug, jie vienas kitam prieštarauja ir dažnai riboja policininkų teises. Jūs visada rasite prie ko prikibti. Tik kyla klausimas, kas svarbiau kiekvienoje konkrečioje situacijoje: kaišioti policininkams po nosimis savo teises ir siekti, kad „triumfuotų teisingumas“, ar tiesiog protingai patylėti ir kuo greičiau su jais atsisveikinti.

nesankcionuotas mitingas. Nežinok, kad jis nesankcionuotas. Nežinok, kad jis iš viso vyksta. Jeigu įmanoma negirdėti mentų raginimo pasišalinti – negirdėk. Jeigu policininkas prašo tave perduoti kokią nors žinutę kokiam nors mitingo dalyviui – tu jam ne piemuo. Per daug neskubėk. Bloga atmintis – tai ne nusikaltimas. Vėliau ši tavo pagalba policininkui, kuris galimai pažeidinėja įstatymą, gali būti panaudota prieš gerą žmogų.

9.3. Negerk alaus, nevertok narkotikų. Rūkyk tik tabaką. Rimtai.

9.4. Neturėk ginklo asmens apžiūros ar kratos metu ir tam tikrais kitais atvejais. Jeigu radai kur nors prie medžio Molotovo kokteilį ir bijai, kad kas nors gali jį netinkamai panaudoti, o aplinkui nėra policininkų, gali pabandyti nunešti šį butelį toliau nuo mitingo arba atiduoti policininkams, kad apsaugotum aplinkinius.

9.5. Neslėpk veido po šaliku ar kauke, nes per mitingą būsi sulaikytas pats pirmas. Slėpkis už nugarų ir kitais teisėtais būdais.

9.6. Būk atsargus: tarp mitingo dalyvių yra persirengę policininkai – stebėk juos, o dar geriau – filmuok juos mobiliuoju telefonu, įrašinėk jų pokalbius, pabandyk rasti liudytojus, kurie irgi juos pradėtų stebėti. Galimai jie pradės provokuoti riaušes. Jeigu netyčia nufilmavai ar įrašei nekaltą žmogų, savo bendramintį – viską nedelsiant ištrink, kad jis neturėtų problemų, jeigu mentai rastų įrašus.

Prireikus teisinės pagalbos arba tiesiog konsultacijos, kreipkis tel. 8 679 56157 arba el. paštu drunkhippy@gmail.com

Leidybinė grupė „Juodraštis“
Vilnius, 2009 m. kovas

rusiškais keiksmožodžiais. O kitas draugas turėtų pasilikti ir pririnkti kuo daugiau kitų liudytojų telefonų.

3. Teisė žinoti, kuo esi įtariamas.

3.1. Būtinai nedelsiant pareikalauk iš sulaikančio pareigūno paaiškinti, kodėl esi sulaikomas, koks konkretus tavo veiksmas, jo manymu, tapo sulaikymo pagrindu. Turi teisę tai žinoti (BPK 21 str. 4 d. ir 44 str. 2 d.). Paaiškinimas turi būti konkretus ir faktinis (pvz., „metei akmenį į galvą Kubiliui ir pataikei, nes tavo pusėje buvo Dievas“), o ne bendras ir tuščias (pvz., „dalyvavai riaušėse“, „chuliganizmas“, „riaušių organizavimas“, „viešosios tvarkos pažeidimas“) – BPK 44 str. 4 d. Reikalauk net tuo atveju, jeigu pareigūnas turi akivaizdžių proto sutrikimų ir šizofrenišką veido išraišką. Paprastai Lietuvoje ir kitose *underdeveloped* Afrikos valstybėse policininkai atsisako atsakinėti į tokio pobūdžio klausimus arba tiesiog pradeda mušti ir įžeidinėti žmogų. Būtų gerai, jeigu turėtum liudytojų, kurie galėtų vėliau patvirtinti, kad policininkas atsisakė aiškinti sulaikymo priežastį, keikėsi ir įžeidinėjo. Dar geriau, jeigu pavyko tai nufilmuoti mobiliu telefonu arba fotoaparatu. Pasistenk išsiųsti šią informaciją draugams el. paštu važiuodamas į komisariatą, kadangi policininkai gali atimti ir ištrinti medžiagą arba net sudaužyti tavo telefoną. Būtinai įrašyk visus šituos pažeidimus į laikino sulaikymo protokolą.

3.2. Prieš pirmąją apklausą tau privalo įteikti pranešimą dėl įtarimo, kuriame turi būti nurodyta vieta, laikas, konkretūs veiksmai, kurių padarymu esi įtariamas, ir atitinkamas įstatymo straipsnis (BPK 181 str. 1 d.). Dažnai policininkai nepateikia jokių konkrečių faktų. Taip jie bando įbauginti žmogų tam, kad jis pradėtų ką nors pasakoti ir pats pateiktų kokį nors konkretų faktą.

3.3. Komisariate būtinai pareikalauk iš tyrėjo, kad duotų tau tarnybinio pranešimo kopiją dėl tavo sulaikymo ir visą kitą ikiteisminio tyrimo medžiagą (BPK 21 str. 4 d.). Tarnybiniuose pranešimuose dažnai rašomas šmeižtas ir kitas melas. Neretai tyrėjai atsisako duoti šiuos dokumentus ir nesako, kuo konkrečiai esi kaltinamas. Pareigūnas privalo perrašyti tarnybinio pranešimo turinį į sulaikymo protokolą, bet dažnai jis atsisako tai daryti, kadangi mano, kad, jeigu tu nežinai, kuo esi įtariamas, tave bus lengviau apgauti. Įrašyk šią pažeidimą į laikino sulaikymo protokolą ir gali kreiptis į prokurorą su prašymu dėl šių dokumentų išdavimo (BPK 181 str. 1 d.).

3.4. Administracinės bylos atveju tokią pat teisę susipažinti su bylos medžiaga garantuoja Administracinių teisės pažeidimų

(toliau – ATPK) 272 str. 1 d.

4. Ką rašyti į sulaikymo protokolą? Į laikino sulaikymo protokolą arba į administracinio sulaikymo protokolą rašyk tik apie policininkų pažeidimus – pažymėk, kad kitus klausimus palieki apklausai, kurioje dalyvaus gynėjas. Jeigu pareigūnas daro neteisėtą psichologinį spaudimą, įžeidinėja, kankina arba muša, kas Lietuvoje neretai būna – įrašyk į protokolą.

5. Nekaltumo prezumpcija. Jeigu sulaikymo metu koks nors policininkas pradeda tau grasinti sakydamas, kad, jeigu neigsi savo kaltę ir iš karto visko nepapasakosi, tau bus blogai, tai jis pažeidžia BPK 44 str. 6 d. – būtinai įrašyk tai į laikino sulaikymo protokolą. Ne tu turi įrodyti, kad esi nekaltas, o jie – kad esi kaltas.

6. Teisė į gynėją (advokatą arba advokato padėjėją baudžiamojoje byloje, į kitą teisininką administracinėje byloje). Atsisakyk dalyvauti apklausoje be gynėjo ir nepasirašinėk apklausos protokolo. Jeigu pareigūnas, pažeisdamas BPK 51 str. 1 d., neinformavo tavęs apie teisę į nemokamą gynėją, kurią garantuoja BPK 44 str. 8 d., įrašyk tai į laikino sulaikymo protokolą. Neretai pareigūnas, pažeisdamas BPK 52 str. 1 d., gali pradėti naudoti psichologinę arba fizinę prievartą, kad priverstų tave atsisakyti gynėjo. Būtinai įrašyk šią pažeidimą į laikino sulaikymo protokolą. Apklausos protokolą pildyk tik su gynėju. Jeigu neturi 18 metų, paprašyk, kad į apklausą būtų pakviestas dar ir vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas (188 str. 5 d.). Administracinės bylos atveju teisę į advokatą ar į kitą įgaliotą atstovą garantuoja ATPK 272 str. 1 d. – atsisakyk dalyvauti be jo apklausoje.

7. Pagrįstas sulaikymo terminas. Būtinai įsidėmėk, koku laiku esi kviečiamas pildyti laikino sulaikymo protokolą. Praktika rodo, kad 2 valandos yra pakankamas laikas tokiai procedūrai atlikti. Gali užtrukti iki 3 val., bet kartais policininkai nutaria užtęsti šią procedūrą iki 10 val. tam, kad iš tavęs pasityčiotų ir tave pakankintų – tai nepagrįstas laikotarpis. Įstatymas leidžia laikyti žmogų iki 2 parų, bet toks laikotarpis pagrįstas tik tuo atveju, jeigu asmuo slepia savo vardą arba ikiteisminio tyrimo pareigūnas kreipiasi dėl suėmimo ilgesniam laikui, kadangi mano, kad asmuo slėpsis, darys poveikį liudytojams, naikins įrodymus arba darys pakartotinus nusikaltimus. Atkreipk dėmesį, kad tokius samprotavimus pareigūnas turi protingai pagrįsti konkrečiais